

# بررسی نگرش پرستاران شاغل در مراکز آموزشی درمانی شهر رشت در مورد آموزش به بیمار

پژوهش از: شادمان رضامسوله\* احسان کاظم نژاد\*\*

## چکیده:

آگاهی و شناخت کافی از بیماری و نحوه درمان آن سبب می شود که بیمار همکاری بیشتری در امر مراقبت از خود داشته و نگرانی و افسردگی کمتری را تجربه کند و این مستلزم ارائه آموزشهای مختلف می باشد. فرآیند آموزش به بیمار از جایی شروع می شود که پرستار نیازی را در بیمار تشخیص داده و یا اینکه بیمار بر نیازهای آموزشی خویش تأکید کند. برای کسانی که با بیماران سروکار دارند تنها داشتن شناخت و آگاهی کافی نیست بلکه داشتن نگرش صحیح در مورد انجام برنامه های مراقبتی ضروری است، از این رو این پژوهش که یک مطالعه توصیفی است، با هدف بررسی نگرش پرستاران شاغل در مراکز آموزشی درمانی شهر رشت در سال ۱۳۷۹ انجام شده است. در این پژوهش ۹۸ نفر از پرستاران شاغل در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه ای مشتمل بر دو بخش بود که توسط پژوهشگر تهیه و به طریق مصاحبه با مراجعه به بیمارستانهای آموزشی شهر رشت در سه نوبت کاری صبح، عصر و شب تکمیل شد. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد، نگرش ۵۴/۹ درصد پرستاران شاغل در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت مثبت بوده و اکثریت آنان (۲۸/۲٪) عوامل فرهنگی و اجتماعی را مشکل موجود در امر آموزش تلقی نمودند. همچنین نتایج حاصل از یافته های پژوهش در زمینه تعیین ارتباط برخی از ویژگی های فردی با نگرش پرستاران نشان داد که متغیر سابقه کار ( $P < 0/0001$ ) با نگرش پرستاران نسبت به آموزش به بیمار رابطه معنی دار آماری وجود دارد.

کلید واژگان: آموزش به بیمار - نگرش پرستاران

## مقدمه:

برسند. معمولاً تغییرات رفتاری بدنبال تغییرات ادراکی حاصل می شود. به منظور ارتقای سطح مراقبت بهداشتی که خود عامل به وجود آورنده تغییرات ذهنی است، می توان از برنامه های آموزشی یاری جست (تیلور و همکاران<sup>۱</sup>، ۱۳۷۵).

در یک نظام مراقبتی بهداشتی، فرآیند ارتقاء آگاهی و نفوذ در نگرشها، به گونه ای است که افراد آگاهانه رفتار خود را تغییر داده تا به سطح مطلوبی از سلامت جسمی و روانی

\* کارشناس ارشد پرستاری داخلی - جراحی و عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی رشت.  
\*\* کارشناس ارشد آمار حیاتی - عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی رشت.

کمک به مددجویان در نظر گرفته شود. بنابراین جهت برنامه ریزی مراقبتی، آموزشی و ... در مورد مددجویان پی بردن به نوع نگرش مراقبت کنندگان حائز اهمیت است (لین و همکاران<sup>۲</sup>، ۲۰۰۱).

از آنجائیکه بیماران در میان کادر بهداشتی - درمانی، پرستاران را به عنوان اصلی ترین منبع ارائه کننده خدمات می شناسند، لذا به این منظور، پژوهشی تحت عنوان بررسی نگرش پرستاران شاغل در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت در مورد آموزش به بیمار انجام شده تا بر پایه آن اطلاعات لازم و پیشنهاداتی جهت برنامه ریزی دقیق تر و مؤثر تر ارائه گردد.

#### اهداف:

اهداف ویژه این تحقیق براساس تعیین نگرش پرستاران شاغل در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت در مورد آموزش به بیمار، تعیین نظرات پرستاران شاغل در مورد مشکلات موجود جهت آموزش بیماران و تعیین ارتباط بین برخی از مشخصات فردی پرستاران شاغل در مورد آموزش به بیمار در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت می باشد.

#### روش پژوهش:

این پژوهش یک مطالعه توصیفی است. تعداد واحدهای مورد پژوهش ۹۸ نفر از پرستاران شاغل در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت بودند.

جهت جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه ای مشتمل بر دو بخش: بخش اول شامل سئوالاتی در مورد برخی از ویژگی های فردی و بخش دوم شامل ۳۵ سئوال جهت سنجش

در یک سیستم بهداشتی - درمانی، محور اصلی، بالا بردن سطح آگاهی مددجو و خانواده وی است که پرسنل پرستاری نقش ارزنده ای در این زمینه دارند. همچنین قطعنامه حقوق مددجویان اعلام نموده است که کلیه بیماران حق دارند تا اطلاعات کاملی از سیر بیماری، تشخیص، درمان و ... خود کسب نمایند. در این راستا انجمن پرستاران آمریکا نیز مطرح می کند: آموزش در زمینه سلامتی همانگونه که در لیست حقوق بیماران به آن اشاره شده است از وظایف اصلی و خطیر پرستار است (پوتر و پری<sup>۱</sup>، ۲۰۰۰).

تحقیقات انجام شده نشان داده است که علت شکست ایفای نقش آموزشی در نظام بهداشتی - مراقبتی می تواند ناشی از دو علت باشد:

۱ - عدم مسئولیت پذیری بیماران در قبال رفتارهای بهداشتی.

۲ - عدم آگاهی کادر بهداشتی - درمانی (پزشکان، پرستاران و ...) در مورد اینکه چه چیزی را و چگونه به بیمار آموزش دهند.

البته اکثریت کادر بهداشتی - درمانی از آگاهی خوبی برخوردارند و می دانند که با آموزش به مددجو می توان هزینه های مراقبتی و پزشکی را کاهش و کیفیت مراقبت را بهبود بخشید و به مددجویان در دستیابی به بالاترین حد سلامتی و افزایش استقلال کمک نمود. اما انگیزه و نگرش صحیح در مورد انجام برنامه های آموزشی در کادر درمانی ایجاد نشده است (دیوپسی و همکاران<sup>۳</sup>، ۲۰۰۰).

به اعتقاد وینمن<sup>۴</sup> (۱۹۹۶)، برای کسانی که با بیماران سروکار دارند، تنها داشتن شناخت و آگاهی در مورد برنامه های درمانی و ... کافی نیست بلکه داشتن انگیزه و نگرش صحیح در مورد انجام برنامه های مراقبتی و نیز آموزش به بیمار ضروری است چرا که می تواند پایه ارزشمندی در جهت درک مشکلات، مراقبتهای مؤثر و

1 - Potter &amp; Perry.

2 - Dewpsey &amp; etal.

3 - Winmen

4 - Lyne &amp; etal.

اقدام به اجرای گسترده برنامه آموزش به بیماران بستری در بیمارستانهای آن مرکز نمودند. در این طرح پرستاران در نقش آموزش دهنده، حمایت کننده و بیماران در نقش مراقبت کننده از خود فعالیت می کردند. هدف از این برنامه مشارکت بیماران در مراقبت از خود در زمان بستری و پیگیری فعالیتهای مراقبت از خود در منزل بود. نتایج حاصل، موفقیت برنامه را نشان داد و بیماران در انجام فعالیتهای مراقبت از خود موفق شده بودند. طبق عقیده صاحب نظران، موفقیت برنامه با آگاهی و نگرش مثبت پرستاران نسبت به امر آموزش بیمار ارتباط داشته است (کوئین<sup>۲</sup>، ۲۰۰۰).

جهت دستیابی به هدف دوم پژوهش، پاسخ پرستاران شاغل به سئوالات باز طبقه بندی شد. نتایج بدست آمده نشان داد که اکثریت پرستاران عوامل فرهنگی و اجتماعی (۲/۲۸/۰) را مشکل موجود در امر آموزش به بیمار تلقی نمودند. نمودار شماره (۲).

همچنین نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش در زمینه تعیین ارتباط برخی از ویژگیهای فردی (سن، جنس، سابقه کار، نوع بخش و...) با نگرش پرستاران نشان داد که متغیر سابقه کار ( $P < 0/0001$ ) با نگرش پرستاران نسبت به آموزش به بیمار رابطه معنی دار آماری دارد.

با توجه به نگرش مثبت پرستاران نسبت به امر آموزش به بیمار و نظر پرستاران در مورد مشکلات موجود جهت آموزش بیماران (خصوصاً عوامل فرهنگی و اجتماعی) بر مدیران و مسئولین مراکز آموزشی درمانی است که جهت تحقق هر چه بیشتر این امر، شرایط مناسب را فراهم سازند.

نگرش پرستاران در مورد آموزش به بیمار استفاده شد. بخش دوم بر مبنای مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت بود که واحدهای مورد پژوهش نظر خود را بصورت «کاملاً موافقم - موافقم - نظری ندارم - مخالفم و کاملاً مخالفم» بیان داشته‌اند. نحوه امتیازبندی سئوالات بدین ترتیب بود که به عبارت «کاملاً موافقم» ۵ امتیاز، «موافقم» ۴ امتیاز، «نظری ندارم» ۳ امتیاز، «مخالفم» ۲ امتیاز و «کاملاً مخالفم» ۱ امتیاز تعلق گرفت. حداکثر و حداقل امتیاز پرسشنامه به ترتیب ۱۷۵ و ۳۵ امتیاز بود. کسب بیش از ۵۰٪ امتیاز نگرش مثبت و کمتر از ۵۰٪ امتیاز نگرش منفی تلقی گردید. جهت دستیابی به هدف دوم پژوهش نیز یک سوال باز مطرح گردید. جهت تعیین اعتبار علمی داده‌ها از اعتبار محتوی و جهت تعیین اعتماد علمی آن از آزمون مجدد<sup>۱</sup> استفاده شد. پژوهشگر پرسشنامه را بطریق مصاحبه و با مراجعه به بیمارستانهای آموزشی شهر رشت در سه نوبت کاری صبح، عصر و شب تکمیل نمود.

### نتایج و بحث:

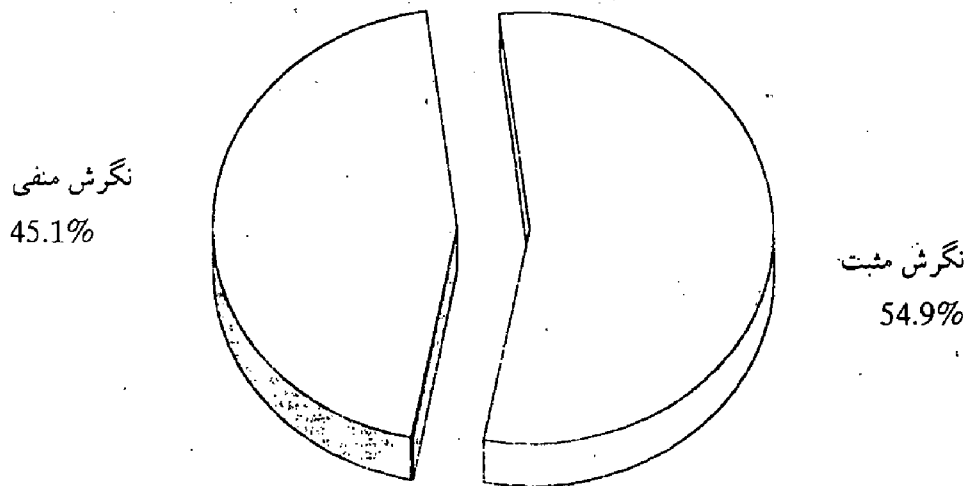
اکثریت پرستاران (۴/۵۹/۰) نظر «کاملاً موافق» نسبت به عبارت «از مسئولیت‌های بسیار مهم در قبال بیمار، آموزش مراقبت از خود در منزل است داشتند همچنین ۶۰ درصد پرستاران در مورد عبارت «آموزش به بیمار به اندازه مراقبت از بیمار اهمیت دارد» نظر «کاملاً موافق» داشتند. بطور کلی اکثریت واحدهای مورد پژوهش (۹/۵۴/۰) در مورد آموزش به بیمار، نگرش مثبت داشتند و این نشاندهنده نگرش صحیح پرستاران مورد پژوهش نسبت به امر آموزش به بیماران می باشد. نمودار شماره (۱).

در مرکز پزشکی فلوریدای آمریکا با توجه به بالا بودن هزینه‌های درمانی و کمبود بودجه، پرستاران

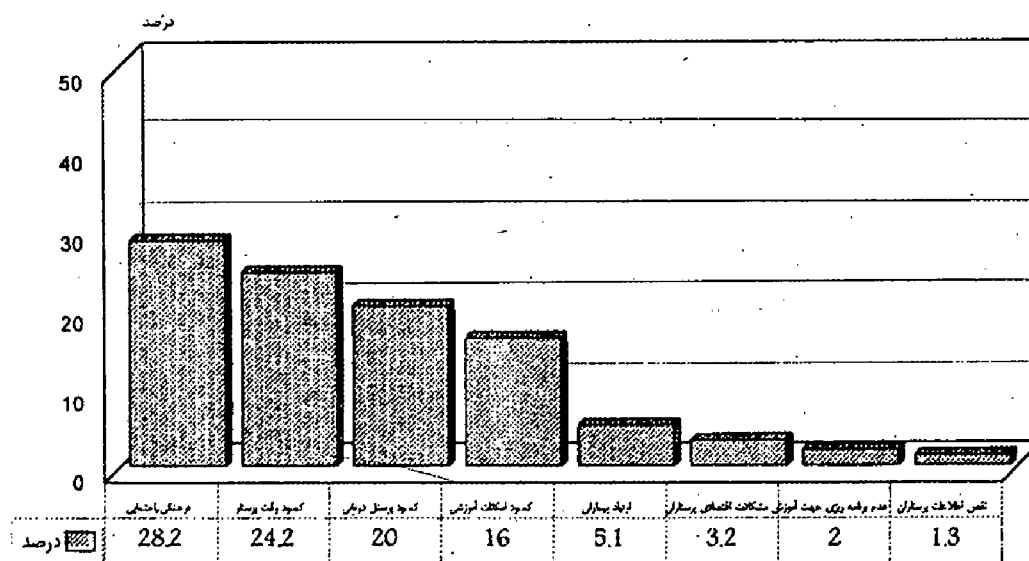
1 - Test retest.

2 - Quinn

نمودار شماره ۱: نگرش پرستاران در مورد آموزش به بیمار



نمودار شماره ۲: نظر پرستاران در مورد مشکلات موجود جهت آموزش بیماران



منابع:

۱. تبلور و همکاران. مفاهیم پرستاری. ترجمه: گروه مترجمین دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی دانشگاه علوم پزشکی تهران. نشر بشری، ۱۳۷۵.
2. Dewpsey, Patricia Ann. Dempsey, Arthur D. "Using nursing research process, critical evaluation and utilization". Lippincott co. 2000. P: 76.
3. Lyne, Mchale. Carlson, Kaven K. "AACN Procedure manual for critical care". W.B. saunders Co. 2001. P:633.
4. Potter, Patricia A. Perry Ann G. "Fundamentals of nursing". missouri, Mosby co. 2000. P: 157.
5. Quinn, Fruncis M. "Principles and practice of nurse education". stanley-thrnes. 2000. P:100.